

Mörköintervjuer 2005-2006

Intervjuperson(er):

Namn: Ulla Warnander

Gård, torp etc (kanske flera): Sjödäl

Födelsedata/ålder: 1921-10-20

Nuvarande adress, telefon: Nivågängen 14, 646 35 Gnesta
Sjödäl 551 56038 0158-10395

Intervjun: 2005-11-02

Intervjuare: Agneta Uddling, Lennart Wallin

Antal band, anteckningar etc, märkning:

1 band, en sida

Bilder? Postkort v. v., även digitalt

Ev gjorda sammanfattningar eller utskrifter

Sammanfattning, kladd

Kvar att göra:

Foton, utskrift av intervjun, ev. ett samtal till

Nummer i denna pärm: 6

Ulla Warnander, född Öberg, Sjödalen, berättar för Agneta Uddling och Lennart Wallin den 2 november 2005

Ullas farfar Johan och farmor Tekla kom till Mörkö från Uppland år 1896. Faster Nanny som var 11 år då när de kom med hästskjutsen kom ihåg att farmor, när de kom över till Mörkö, sa: Göm er nu ungar, så inte mörköborna behöver se hur många ni ä!

Det var en mycket liten stuga vid kvarnen då åt den stora familjen så farfar Johan hyrde in familjen vid Långens torp (tror Ulla) medan han byggde om stugan. Den nya stugan fick flera rum och veranda och glasveranda uppepå. Ulla vet inte var kvarnen kom ifrån. Där fanns en damm vid kvarnen där de alltid hade levande fisk, som i en sump. Man fiskade i Noraviken. Beträffande kvarnen så var Ullas pappa Kalleville med och monterade ner den 1927 och deltog i uppbyggnaden på Torekällberget 1928.

Barnen var Fridolf, Fritiof, Brynolf, Karl Wilhelm, Herbert, Nanny, Fanny och Astrid. Astrid blev gift med fiskaren Pettersson och bodde vid Hornö. Fanny gifte sig med Henrik Gustavsson, som också var fiskare, och de bodde vid Sandvik. Han rodde med fisken till Trosa, på vintern åkte han spark. Farfar lärde upp sina pojkar till byggmästare, så alla byggde var sitt hus utom Herbert som stannade kvar hemma vid kvarn. Fridolf byggde vid Harlöt = Fridal, Fritiof byggde Fritiofsborg i Egelsvik (han hade tidigt bestämt sig för att ha ett hus med torn!) och Brynolf byggde Aspbacken. Kalleville byggde ju Sjödalen.

Den första bilen som Kalleville ägde var en T-Ford. Den kom till pass när bröderna ofta låg ute på byggen ganska långt bort. De var då borta hela veckorna. De fick ju vara med om takstolskalas. Ulla kommer ihåg att det hände att kvinnorna och barnen väntade på dem vid Aspbacken vid ett tillfälle. Till slut kom de med Kalleville som nykter chaufför, men bröderna var desto gladare och hängde utanpå motorhuven. Hemma på Sjödalen finns det ritningar på hus som Kalleville byggt.

Kalleville och Emelie gifte sig 1920, och då var Sjödalen inte riktigt färdigbyggt, så de bodde första tiden i undantagsstugan vid Vickelby innan de flyttade ner i april 1921. Vid Vickelby fanns Ullas morfar, Alfred Larsson och hustrun Emma. Hon hade kommit som barnpiga till handlaren på Mörkö från Knivsta. Emma hade en syster, Agnes, och en bror, Sven, som övertog Vickelby och blev den siste brukaren. Sjödaltomten arrenderades först på 49 år, sedan ytterligare 5 år, och friköptes sen enligt ensittarlagen.

Beträffande T-Forden så var det ju kallt om vintrarna att åka, så morfar fick ställa upp med fårskinnsfällar. Ibland körde de upp till Stockholm och hälsade på faster Nanny. Kalleville lärde bröderna köra bil. Så småningom köpte han taxirörelse av en på Mörkö som hade haft en sådan. Men han hade samtidigt byggjobb, t ex byggde han tillsammans med farfar den stora ladan vid Berga på entreprenad. Kalleville hade fiske som hobby, det fanns gott om fisk i Pålsundet. Han skaffade också gösyngel och släppte ut. Fick han för mycket fisk för eget bruk sålde han till fiskhandlaren Simon Andersson i Hölö. Under kriget körde han förstas med gengas, han försökte t o m göra kol själv hemma. Han hade också silver- och blårävar i skogen bakom stugan, liksom kaniner. Han hade även gevär och licens och sköt harar ibland.

Ulla var mycket ensam som barn, men ibland hade man sommargäster med barn som sällskap. Hon fick en hund som hette Toy. Mamma Emelie hade luftbevakningspersonalen i maten under kriget. De bodde annars vid Strömsborg. Det gick bra när det var karlar, men tjejerna var kinkiga, gröt t ex gillades inte alls.

På den tiden gick det riktiga båtar i sundet, Ejdern och Hållsviken. Den senare körde upp mjölken till Södertälje. Sista gången Ejdern kom med kapten Fredmark var en au-

gustikväll då man hade kräftskaiva ombord. Allt var upplyst och fint, men plötsligt körde de direkt på grundet, vilket väl aldrig hade hänt Fredmark förut. Kalleville fick gå ut med sin båt och hjälpa till att dra loss. Väldigt många har gått på det grundet.

Ulla gick i Eneboda skola i sex år, hon ville inte börja realskolan i Södertälje, för då måste man bo inneboende. Hon började i stället på Åsa folkhögskola och fick realskolekompetens. Sen sökte hon till tandsköterskeskola i Stockholm och bodde hos faster Nanny. Hon fick sen jobb, men tandläkaren blev inkallad, så Ulla fick sluta. Då började hon på Strandkaféet i Trosa och sen hos urmakare Eriksson, där hon fick bo uppepå. Träffade sin blivande man, Uno, 1940. Han jobbade vid Televerket. Det var två bröder Warnander, den ene "var nog gift för han har spets på sina lakan, men den andre är nog inte gift för hans lakan har söm mittpå" (kusin Ingrid). Ulla och Uno gifte sig i Mörkö kyrka 1943.

Ungdomarna cyklade till Tullgarn och dansade om onsdagarna. Det var också dans i Föreningshuset i Hölö. På sommaren åkte de på lastbilsflak till dansbanan i Vagnhärad. På vintern kunde man åka skidor till Hölö för att gå på bio. Några flickor hade syjunta, det var Sigrid från Skåra (fosterbarn till Erik och Signe), kusin Siv från ~~Vickelby~~ Tegneby och Gullan i Gåsta som gick till varandra. Ulla var med i SLU och de ordnade dans i stora salen i Ytterberga hos de gästfria Svenssons. SLU ordnade vidare bussturer runt om i Sörmland där det var dans. Tältbio fanns vid Håga.

Lärare var i första och andra klass Emma Åström, i tredje och fjärde Anna Karlsson och i femte och sjätte Sigurd Åström, som också var kantor. Han var väldigt snäll och såg mellan fingrarna när det gällde flickorna, medan pojkarna fick nån hurril ibland. Ulla hade en gång knäppt på sig en kofta med ärmarna på benen då hon blev framkallad till svarta tavlan för att räkna. Ulla gick som hon var och alla fnittrade förstås, men Åström låtsades om ingenting. Man fick sitta på en stor vedlår framme vid katedern och vässa pennan. En gång motade de ner Lennart Berglund som "var en liten krake" i låren och satte sig på den mitt under lektionen. De var lite dumma mot skolvaktmästaren Erik Andersson (Trilling), för de tömde vatten i kaminen så det inte gick att tända. Detta var i femman-sexan. Anna Karlsson höll lite mer ordning och var en väldigt bra lärare.

Ulla var med på trettondagsfesterna i kyrkan och var stjärngosse. "En påse till varje barn och en tidning till varje hem". Ulla, Gullan, Siv och Gunborg i Pålsundet sjöng i kyrkan vid många olika högtider. Vid jul sjöng de "O helga natt" varpå prostén Paban utbrast: "Det är så vackert, jag önskar man kunde spela in er sång!"

**Ulla Warnander, född Öberg, Gnesta / Sjödal
berättar för Agneta Uddling och Lennart Wallin, den 2 november 2005**

Ulla: Ska jag prata? Vad ska vi börja med då, då?

Agneta: Börja precis var du vill.

Ulla: Från början?

Agneta: Om du vill det, annars ...

Ulla: Men det finns inget från början här.

Agneta: Nej, jag vet ...

Ulla: Nej, hur i hela friden har ni gjort med den här maskinen! Här har jag suttit och pratat i onödan!

Lennart: Jaa ...

(Intervjuarna har strulat till det med det tekniska!)

Ulla: Och när kom släkten till Mörkö, skulle jag ju berätta om¹. Och då berättade jag ju då om hur min faster Nanny, hon var äldst, hon var elva år då, hon kom så väl ihåg när farmor och farfar kom med hästskjuts från Hölö. När dom kom till Mörkö sa farmor: Göm er nu ungar så inte mörköborna behöver si hur många ni ä! Och sen kom dom i alla fall opp till Kvarn där då. Farfar och farmor kom med sin stora familj och den där lilla, lilla stugan, som låg däruppe då, det var inte mycket. Så att då tror jag att han hyrde in familjen vid – jag tror det var Långens torp. Jag är inte riktigt säker, men jag tror det. Under tiden som han byggde om stugan där. Och sen fick dom ju flytta in där då. Och Kvarnen hade dom där förut också stog däruppe. Och var den kommer ifrån, det vet jag faktiskt inte, nej².

Agneta: Hur många rum vart det i stugan då, som han byggde?

Ulla: Hur många rum, i Kvarnstugan?

Agneta: I nya stugan.

Ulla: I nya stugan³. Ja, det var då, först var det ett stort kök och så var det två rum nere, och stor veranda. Och en trappa upp var det glasveranda och två rum och ett vindsrum som dom kunde använda på sommaren. Men det var ju många barn och ... var och en måste ju ha sitt. Och sen var det då vad dom hette. Och det var från början, det var ju Fridolf och Fritiof och Brynolf och Kalle-Ville, Herbert och faster Nanny och Fanny och Astrid.

Faster Astrid, hon var gift med en som hette Pettersson, han var fiskare, dom bodde vid Hornö på Mörkö. Och faster Fanny hon gifte sig med en som hette Henrik Gustavsson, han var också fiskare, och dom bodde vid Sandvik på Mörkö. Och han fiskade och han rodde med fisken till Trosa i alla fall. Och på vintern då fick han ta sparken och åka spark till Trosa med fisken, det vet jag dom pratade om. Men ... och alla barnen, eller pojkarna dom, farfar lärde upp sina pojkar till byggmästare allihopa. Så alla byggde var sitt hus utom Herbert, han stannade kvar i barndomshemmet och bodde där till sin död. Den första bilen, står det här. Det var en T-Ford som pappa köpte. För bröderna, dom var ju ute på byggen, det var bröderna Öberg på Mörkö som var ute, dom kunde ha byggen långt bort. Så dom åkte på måndagmornon tidigt och kom inte hem förrän på lördagen, var borta hela veckorna.

¹ Farfar Johan och farmor Tekla kom till Mörkö från Uppland år 1896.

² Ullas far, Kalle-Ville, var med och monterade ner kvarnen 1927 och deltog i uppbyggnaden på Torekällberget i Södertälje 1928. Vid kvarnen fanns en damm, där man alltid hade levande fisk, som i en sump. Man fiskade i Noraviken.

³ Nya stugan fick byggas på höjden p.g.a. att marken på kullen är fornminnesmärkt.

Agneta: Hur långt bort blev det, över hela Sörmland eller ...

Ulla: Jaa ... du vet på den tiden, en liten T-Ford, det gick inte så fort. Det kanske var bortåt Södertälje eller nånting så där omkring, jag vet inte riktigt var det var, men jag vet att dom var borta och gjorde byggen också. Och ... jag vet speciellt en gång, det var ju takstolskalas också på den tiden så klart. Och då var ju vi barn och tanter, vi var uppe vid Aspbacken och väntade på våra gubbar där, att dom skulle komma hem. Pappa körde, så han, han var ju nykter förstås, det var han ju alltid, men bröderna dom var glada och satt ibland utanpå motorhuv. Dom var så glada när dom kom hem så, dom hade haft en trevlig fest i alla fall, jodå ...

Agneta: Vilka hus på Mörkö, kan du räkna upp några dom har byggt där?

Ulla: Vilka som dom har byggt?

Agneta: Ja, vilka som dom har byggt ...

Ulla: Jodå, Brynolf, Brylle, han byggde Aspbacken och Fridolf, han byggde vid Fridal och Fritiof han byggde nere i Egelsvik, som hette Fritiofsborg. Och han sa när han skulle bygga det att jag ska bygga ett hus med torn på, sa han, för det skulle vara fint. Och han har ett torn på sitt hus också.

Agneta: Har dom byggt andra hus också, på Mörkö?

Ulla: Jaa, pappa har byggt, det vet jag, för jag har ritningar ligger hemma på hus. Men jag vet inte riktigt säkert vilka hus det är, för han har inte skrivit. Men sen byggde han ju Sjödäl då. Och mamma och pappa gifte sig 1920 och då var huset inte riktigt klart för inflyttning, så dom bodde uppe vid Vickelby, i undantagsstugan, som vi kallade det för, då först. Sen flyttade dom ner 1921, i april, ja. För då var det färdigt där nere. Så föddes jag sen i oktober -21. Ja, ... vad ska jag fortsätta med nu då?

Agneta: Vickelby, det där kan du berätta lite om.

Ulla: Vadå, Vickelby?

Agneta: Ja, din mamma, var hon kom ifrån, din mormor och ...

Ulla: Min mormor, ja, min mormor kom från Knivsta i Uppland. Hon kom till handlaren på Mörkö, som barnpiga. Och så träffade hon Alfred Larsson i Vickelby och dom gifte sig då så klart. Och min morfars föräldrar hade ju gården då så klart, och det hade dom ju haft i många generationer där vid Vickelby. Och så gifte dom sig då, och så kom mamma Emelie först och efter ett år och en månad så kom moster Agnes. Sen dröjde det sex år, sen fick dom en pojke, som hette Sven. Och min morbror han hade ju Vickelby gård sedan. Men han fick ju bara flickor, så det vart ingen fortsättning där, utan nu är det Hörningsholms som hyr ut det till sommarnöje tror jag. Jaa ...

Lennart: Sjödäl, var det hus före där på Sjödäl, eller tog han en tomt?

Ulla: Vadå, sa du?

Lennart: På Sjödäl, fanns det nåt hus tidigare på Sjödäl?

Ulla: Inte hus, inte. Nej, du vet, det var bara som en stor åker där. Jag har ett kort, ja, det har dom vid Sanamki förresten har jag sett, och då ser man Sanamki och sen är det bara som ett stort gärd. Och där byggde pappa. Han sa, han var inte gammal när han berättade för en bekant, som bodde på andra sidan sjön, vid Pålsundstorp. Då hade han sagt, här rakt över ska jag bygga ett hus åt mig, hade han sagt. Och då var han inte gammal. Han tyckte det var fint där. Och det är ett väldigt fint ställe, mycket.

Lennart: Jättefint.

Ulla: Jag tror det är det finaste på hela Mörkö, åtminstone för mig.

Lennart: Ja, du har ju sjöutsikt och sen har du ju inte skogen ända inpå utan du har ju lite öppet, det är jättefint.

Ulla: Ja, det är verkligen fint.

Agneta: Fick han arrendera det då liksom, för det där ...

Ulla: Pappa arrenderade först. Ja, först fick dom arrendera det på fyrtionio år.

Agneta: Ensittarlagen ...

Ulla: Och sen så fick han ju, sen arrenderade han ju sen i fem år efter det, och då tyckte väl min man att nog borde det väl köpas, tomten. Och hur det var så gick pappa med på det. Så den köpte han då in enligt ensittarlagen, köpte han det då. Och ... jag vet inte hur många år sen det här kan vara nu, jag minns det, det var riktigt skönt och roligt, för då visste man att det var ens eget. Då kunde man göra lite där, ja, och då byggde vi det där uterummet vi har där också. Och ... tomten är ju inte så stor nu som när han arrenderade, för då gick den ju ända från Sanamki ända upp till berget på södra sidan. Men att det räcker så bra så, det som är nu. Ja, den är tretusen kvadrat i alla fall nu, och det är gräsmatta nästan alltihop, så det är lite gräs att klippa.

Lennart: Jag kommer ihåg garaget i alla fall, det kommer jag ihåg.

Ulla: Ja, just precis, ja, jodå.

Agneta: När Kalle-Ville skaffade bil, fanns det några andra bilar utom vid slottet förstås?

Ulla: Om han köpt mycket bilar?

Agneta: Nej, men fanns det några andra bilar på Mörkö då?

Ulla: När pappa körde taxi?

Agneta: När han skaffade sin T-Ford?

Ulla: Nej du, det vet jag inte, för jag var så liten då, men det var nog inte många, det kunde vara ... Det var en farbror som hade taxirörelse på Mörkö i alla fall då, så det var väl nån i alla fall. Och sen vet ju inte jag sen om, nej, jag vet inte ... det var den där T-Forden som skuttade omkring. Och det gick inte fort, inte. Och kallt var det när man skulle åka på vintern, så det var färskinnsfällar då som morfar ställde upp med. Och vi skulle åka till Stockholm också då när jag var liten och jag kommer ihåg att då hade vi matsäck med oss för att det gick inte så fort. Och vi åkte ofta upp till Stockholm bara för att där bodde faster Nanny, ja, så vi var till henne där då. Men sen i alla fall, sen körde dom väl slut på den där bilen, så då köpte pappa bil i alla fall. Och sen började väl dom andra bröderna också skaffa sina egna bilar, för jag undrar om inte pappa lärde dom att köra bil.

Agneta: Och komma på iden att lära sig köra bil och ...

Ulla: Ja, pappa tog sitt körkort, jag vet inte, men han var inte gammal, jag har körkortet ligger här förresten. Det är ganska roligt att ha kvar. Jodå, så han var den första utav grabbarna som lärde sig att köra bil. Och sen var han ju med på byggen också, han var med farfar på ett bygge som dom hade på entreprenad. Och det var ladan vid Berga gård.

Agneta: Den stora?

Ulla: Ja, just det. Och det var pappa och farfar och så var det en till av bröderna som var där och jobbade. Och dom skulle först riva ner hela gamla ladan och ta reda på virket som fanns, som gick att ta reda på. Och sen skulle det byggas upp och fönster isatta som skulle vara, så

det skulle vara iordning tills skörden skulle in. Och det var inte mycket pengar dom fick för det, men på den tiden var det väl mycket pengar, förstår jag. Jodå, och det är väldigt roligt att ha såna saker ligga kvar hemma. Men i alla fall sen när pappa då – ja, jag vet inte vilket år han kunde tänka sig, då sadlade han ju om, då köpte han taxirörelse utav den där farbrorn som hade taxi förut. Och det hette droskstation på den tiden. Ja, och första tiden, då var pappa iväg på byggen samtidigt som han körde taxi. Mmm, det var inte så mycket taxikörningar då, från början, förstår jag.

Och sen i alla fall, så tyckte han ju om också mycket att sitta på sjön och fiska, det var hans hobby, fritid riktigt, då kopplade han av. På den tiden fanns det fisk på Mörkö. Verkligen. Och jag vet att han skaffade gösyngel och stjälppte ut där också då på den tiden, så det vart lite gös. Men nu är det inte många där, nej.

Agneta: Sålde han fisk också, utom till Sanamki?

Ulla: Ja, han gjorde ... det var en fiskhandlare uppe i Hölö, Simon Andersson, så dit upp var han med fisk ibland när han fick mera än han själv skulle ha då, men annars så ... På den tiden då när man var hemma, då fanns det alltid fisk oppe i källarn, så det var aldrig nån fråga om vad man skulle ha till mat, utan det var bara ner i källarn, där låg det en fisk. Så att jag har ätit mycket fisk i min dar, det måste jag säga. Och det är gott, jättegott är det.

Agneta: Dom där bilarna sen ... det var ju under kriget där då fick han ju gengas ...

Ulla: Jadå, han hade gengas på sin bil då. Och det var ju ganska, det var ju egentligen farligt, ja, men att jag tror han klarade av det där ändå ganska bra, pappa. Han hade stor hosk utanpå, bakpå bilen, som han körde omkring med. Ja, och han försökte själv, och göra själv såna där kol, hemma, vet jag. Men jag tror inte han lyckades så bra med det. Han försökte med så mycket, pappa, som han skulle kunna klara själv. Han tyckte det var roligt att kunna göra mycket själv egentligen.

Agneta: Han hade ju rävfarm också.

Ulla: Jadå, det hade han, han hade silverräv och blåräv hade han oppe i skogen. Så det har du reda på?

Agneta: Ja, burarna kommer jag ihåg sen jag var liten.

Ulla: Ja, just det. Jodå, så att han var ... det var oppe i skogen där ovanför berget där då.

Agneta: Fick man något betalt för det, skinnen?

Ulla: Ja, det fick han väl kan jag tro, han tjänade väl lite grann på det. Och jag fick ett skinn också, det sålde jag så det fick jag, det räckte till en fin vinterkappa åt mig, det minns jag. Ja, skinnen ville jag inte ha, jag var för ung att gå med skinn om halsen.

Agneta: Gerd berättade, dom hade ju kaniner. Hade ni också kaniner? Under kriget.

Ulla: Jo, vi hade kaniner. Det var då på krigstiden då när det var dåligt med kött, så då hade vi kaniner. Vi hade en stor kanin som jag hade halsband och koppel på, som vi kallade för Pelle. Han var så fet så fet så han orkade knappt hoppa omkring. Jodå, så det slaktades ju förstås, det gjorde det. Och mamma lagade och konserverade som man gjorde på den tiden. Och pappa han, han hade ju gevär och licens, så att han sköt ju harar ibland, ja.

Agneta: Fick han göra det på grevens mark?

Ulla: Ja, det gjorde han, ja. Dom var väl på vår mark, kanske.

Lennart: Det var dom kanske.

Ulla: Och sen kanske han hade sån tur ibland så att han körde på en hare och det tog så bra så att han bara dog av det, men vart inte skadad. Då kom han hem med den då, tog ur inälvor och hängde opp med enris, som hängde utanför på väggen.

Agneta: Sköt han sjöfågel också?

Ulla: Nej, aldrig, nej, det gjorde han inte.

Agneta: Det gjorde dom ju nere i skärgårn.

Ulla: Ja, just det. Sen hade vi ju ... när jag var liten då hade vi ju sommargäster. Eftersom jag inga syskon hade så skaffade dom sommargäster med barn i min ålder. Och det var ju väldigt förståndigt egentligen. Så på somrarna hade jag ju lekkamrater, men sen var det ju då när dom åkte hem när skolorna började, då vart jag väldigt ensam. För Gunborg i Pålsundet och jag, vi hade aldrig, vi lekte aldrig tillsammans. Vi hade inte samma intressen, hon och jag. Hon tyckte om att vara i lagårn med korna, och dom var jag rädd för, och jag älskade att leka med dockor. Och det gjorde inte hon! Därför så hade jag, jag var väldigt ensam om jag säger det, det måste jag säga. Jag fick en hund när jag var liten bara för att jag inga syskon hade, som hette Toy. Och det var ju roligt för att då hade jag den att leka med. Och sen mamma, hon tog cykeln och cyklade upp till Idala och handlade, och då satt jag ensam hemma med min hund, hemma vid Sjödal. Hon lämnade mig ofta ensam hemma. Men att det gick ju bra det också.

Agneta: Din mamma där, var hon med och hjälpte till och laga mat åt dom här som var på luftbevakningen?

Ulla: Ja, då ja. Det hade vi uppe på berget. Och då hade hon dom ner i maten, då förstås.

Agneta: Dom bodde väl vid Strömsborg?

Ulla: Ja, det gjorde dom. Dom låg inte hos oss utan dom hade bara maten där. Ja, just det, det gick så bra då när det var karlar, men så kom det tjejer, och dom gillade ju inte maten, dom ville inte ha gröt dom inte. För mamma kokade ju gröt så klart till frukost och så där. Så att det var inte så lyckat med tjejer.

Agneta: Dom var lite kräsna.

Ulla: Ja, just det. Sen flyttade dom ju över sjön till ovanför där på berget däruppe⁴. Jodå, det har hänt en hel del där nere vid Sjödal. Det är bra att du har reda på lite, för jag glömmer mycket.

Agneta: Vi knyter an lite till vad Gerd berättade och så där.

Ulla: Ja, just det.

Agneta: Det var väl mycket trafik förbi där, i början. Det var väl före din tid i och för sig, det var ju väldigt många som åkte över Pålsundet.

Ulla: Ja, just det.

Lennart: Mycket båtar gick det här, i Pålsundet.

Ulla: Båtar, ja. Ja, då gick det riktiga båtar där. Där gick ju ... Ejdern och Hällsviken. Det var Hällsviken som körde mjölken opp till Södertälje ifrån Mörkö. Och sen gick ju Ejdern där sedan också. Jag vet sista gången dom kom med Ejdern, det är många år sen det här nu, då han, Fredmark tror jag han hette, kaptenen där i alla fall. Det var augustikväll och dom hade kräftsiva ombord på båten. Och det var så fint och upplyst och

---

⁴ Pålängsberget på Hölösidan av Pålsundet.

så grant. Och helt plötsligt så körde dom direkt på grundet. Och det hade väl aldrig hänt honom förut, som hade kört så många, många år. Ja, men då vart dom lite ängsliga förstås, så pappa han fick gå ner med sin båt och försöka hjälpa till att dra honom ifrån grundet där då, det kommer jag ihåg. Så det har hänt lite såna saker också. Och många båtar har ju gått på grund där, för det är ett grund ...

Agneta: Innan det blev utprickat och så där ...

Ulla: Det var utprickat, men det har ju ... dom har försvunnit, och dom har inte satt upp nya. Nej, så i somras var det nog ett par stycken som gick på grundet, det är ju synd om dom egentligen. Så det så, jaa ...

Agneta: Så var det skolan, ja. Där hade du långt att gå.

Ulla: Ja, jag hade ju långt att gå, o ja.

Agneta: Hur många kilometer tror du att det var?

Ulla: Där gick jag i alla fall i sex år. Och jag ville inte börja i realskolan i Södertälje, för då fick man lov att hyra in sig. Och jag var väl lite blyg av mig, så att jag behövde inte det. Men att när jag slutade skolan sedan då, då började jag på Åsa, för då fick man börja folkhögskola det året man fyllde sexton år. Och då fick jag läsa in så jag hade realskolebetyg därifrån. För jag skulle söka i skola oppe i Stockholm, tandsköterskeskola, och där kom jag in också och började. Så jag började där som ... när jag var klar i skolan där då, jag bodde hos min faster och farbror i Gamla stan den tiden jag gick i skolan Och sen fick jag jobb hos en tandläkare i alla fall oppe i Stockholm. Det var två tandläkare och vi var två tandsköterskor. Sen var det ju då, det var ju krigstid, och en tandläkare han blev inkallad, för han skulle väl, ja, dom fick väl laga tänderna då förstås. Och jag som hade börjat sist, jag fick sluta. Sen var det nästan omöjligt för mig att få något jobb där oppe i Stockholm. Och jag ville ingen annan stans heller då. Så att jag var hemma då på sommaren, vet jag, och då har jag dragit till Trosa och då så sa jag så här, att jag tror att jag ska jobba på Strandcafeet, för jag vet att dom behöver nån där. Jag tyckte det var roligt, jag var ung där och man fick tjäna lite fickpengar och sånt där.

Agneta: Träffa mycket folk ...

Ulla: Så jag började där då i alla fall, på Strandcafeet. Och då vet jag en dag då kom hon urmakare Erikssons fru ner och handlade där och då så sa hon så här att du ser så pigg ut och du ser så trevlig ut så jag tror du ska få börja i vår affär.

Agneta: Så kunde det gå till!

Ulla: Så gick det till på den tiden. Så jag började hos urmakare Eriksson då. Och det var ju väldigt trevligt, och jag fick bo hos dom, jag hade ett rum däroppe i deras hus också, i Trosa. Ja, så jag vart trosabo, och sen 1940 då träffade jag min blivande man. Han och hans bror dom arbetade nere i Trosa, dom var vid Televerket. Och dom hyrde rum hos min kusin Ingrid's pappa, Emil Pettersson, för dom hade stor lägenhet. Och dom hyrde ett rum där. Och då kom Ingrid en gång och sa: du måste komma opp och hälsa på, sa hon, för vi har två killar bor hos oss. Den ena han är nog gift för han har fin spets på lakanen. Den andra han har söm på mitten, han är säkert inte gift, sa Ingrid! Mycket riktigt, det var Uno det, han var inte gift, nej. Men Erik han var gift. Ja, och då träffade jag honom där då så klart. Och sen vart det för-

stört allting för mig, ja, just det. Jo, jag var kvar där ända till 1943 då hos urmakarens. Vi gifte oss då 1943, Uno och jag, ja, i Mörkö kyrka⁵.

Agneta: Ja, det är klart det.

Ulla: Jodå ... kan vi ta paus?

Agneta: Javisst.

Ulla: Nu har jag, tycker jag, gått igenom alltihop.

Ulla: Det är ju klart att det var ju väldigt intressant. Och jag skulle absolut inte få cykla dit, sa mamma, nej! Nejdå, sa jag, det gör jag inte, jag åker opp till Idala för då träffades vi alla ungdomar och pratade. Men jag cyklade väl över bron och till Tullgarn, jag, och dansade. Och sen kom jag hem, jag låtsades inte om att jag hade varit där inte. Roligt hade jag, det var på onsdagarna det där, ser du. Så varje onsdag var det Tullgarnsdans. Sen ... var ju hemma och på sommaren då åkte vi faktiskt en gång på lastbilsflak, åkte vi till Vagnhärad bakom där, där var det dansbana. Annars var det Hölö Föreningshus då förstås som gällde. Och jag minns så väl en nyårsafton, det var inget annat än att cykla för mig, fast pappa hade bil, men cyklade gjorde jag. Som tur var så hade jag ett par extra strumpor med mig i fickan i kappan. Jag var ju dyblöt, för det var snöglöpp. Men det var nyårsafton och roligt hade man, jättekul! Och sen ibland kunde vi åka skidor opp till Hölö på bio. Och det var inte lilla biten nerifrån Sjödal, nej. Och sen, jo det var ... Visst var man ju ute och roade sig, herregud. Sen hade vi syjunta, några tjejer. Och en från Skåra, hon hette Sigrid. Så du förstår då gick man till Skåra ifrån Sjödal. Och dom gick ju till mig förstås. Och då jag och min kusin Siv och Gullan i Gåsta och Sigrid i Skåra som träffades och gick och travade på.

Agneta: Anders och Lisa⁶, dom hade ju berättat om att dom hade ju nåt gäng som dansade uppe i Bråten där, men du var inte med där då?

Ulla: Nej, det var jag inte, nej. Men att jag vet att vi var vid Ytterberga, för att jag var med i Mörkö SLU, det var Sveriges Lantbruksungdom, jag var med i SLU i alla fall. Och då var vi oppe vid Ytterberga och dansade, i den där stora salen där. Ja, och det var ju väldigt snällt av dom, Svenssons, egentligen, att dom hade en massa ungdomar där, som kunde dansa i deras stora sal.

Agneta: Vad trevligt.

Ulla: Och då när jag var med där ser du, då var det ju bussar som vi åkte med, buss iväg åt alla möjliga ställen i Sörmland och dansade.

Agneta: Och teater hade dom väl mycket, spela teater, SLU?

Ulla: Ja, men jag tror inte, jag var inte med då, nej.

Agneta: Bio i Norra skolan?

Ulla: Norra skolan? Jamen, när jag gick ... var det barn i Norra skolan då?

Agneta: Nej, men det var väl bio där, filmförevisning.

Ulla: Jo, det hade dom. Dom hade tältbio upp vid Håga också. Så kunde man cykla till Håga och gå på bio. Det var mycket tältbio på Mörkö då på den tiden, på sommaren alltså.

---

⁵ Ulla berättade, när bandspelaren var avstängd, att hon var väldigt dålig på att laga mat som nygift. Hon fick be sin svärmor om hjälp att laga pannkaka, till exempel!

⁶ Anders och Lisa Lundgren.

Agneta: Vad såg du för något?

Ulla: Ja, herregud, det minns inte jag nu inte, det är så längesen, gamla filmer så. Men att det var ju kul då. Jag tycker inte om gamla filmer nu, jag tycker inte om att titta på dom på TV.

Agneta: Du gör inte det, nej.

Ulla: Nej, jag tycker dom har så konstiga uttal. ... Har du manicken på?

Lennart: Ja.

Ulla: Du smyger du.

Lennart: Ja, jag tyckte du var igång, så jag tänkte det är väl lika bra att trycka på.

Ulla: Just det. Jag vet inte vad det är för mer jag kan berätta.

Agneta: Vad hade du för lärare i skolan?

Ulla: I skolan. Första och andra det var Emma Åström, tredje-fjärde Anna Karlsson och sen var det Sigurd Åström, kantor Åström. Han var egentligen förskräckligt snäll, det måste jag säga. Han tittade mellan fingrarna när det gällde tjejerna. Grabbarna fick varsin hurril ibland, men aldrig flickorna. Jag var väl lite busig av mig som ... jag vet så väl, jag hade dragit på mig en kofta, ärmarna drog jag opp på benen så här, och så knäppte jag den fram så här. Och då sa kantorn att jag skulle fram till tavlan och räkna. Och jag gick som jag var så där. Det är klart dom hade jättekul, satt och fnittrade, men han låtsades som ingenting, precis som att det där ser jag inte. Så det var inte tacksamt egentligen, nej. Och sen vet jag också, då fick man sitta och vässa pennan där framme då också. Då satt vi på en stor vedlår vet du, gjorde vi. Och Lennart Berglund var liten krake, honom motade vi ner i vedlårn en gång och så satte vi oss på locket. Och det var mitt under lektionstid också. Nej, men det var snällt bus på den tiden.

Agneta: Ja, det var ju beskedligt.

Ulla: Och så var vi nog lite dumma mot honom, stackars skolvaktmästaren, Erik Andersson. Vi tömde vatten i kaminen så att det inte gick att tända! Och det var när vi gick i femte, sjätte klass då, då var vi busiga. Anna Karlsson var det lite mera ordning på. Hon kom ifrån Löten, hon var lärare där. Så att hon ... när jag började i trean då, då kom hon ny där då. Hon var en väldigt bra lärare, det måste jag säga.

Agneta: Ja, alla säger det, alla har ju haft henne, tycker jag ... Hon var väl med väldigt många år.

Ulla: Och sen när man skulle ha rättskrivning, då gick hon och dikterade, och hon dikterade så fint så att man hade ju rättstavat jämt. Det var inte svårt att stava rätt då. Så det har jag haft väldigt nytta av måste jag säga, i hela mitt liv.

Agneta: Så gick du och läste då hos Paban, eller ...

Ulla: Ja, just det.

Agneta: Nu glömde jag den där tidningen igen.

Lennart: Husmodern?

Agneta: Ja. Det får bli nästa gång.

Ulla: Jag vet att ... det var ju julfester på den tiden, det kanske dom fortfarande har. Jag var med från början, så att jag var ju stjärngosse då, jag har kort på mig hemma på Mörkö där man står med en stjärna ... i kyrkan.

Agneta: Ja, dom har trettondagsfest fortfarande.

Ulla: Just det. En påse till varje barn och en tidning till varje hem. Jag fick min tidning i alla fall. Och sen sjöng vi ju i kyrkan också, det var jag och Gullan och Siv och Gunborg i Pålsundet. Vi sjöng O helga natt, ja, och det var väldigt fint. Och han sa det, Paban, när han stog därnere när vi övade, tänk om man kunde spela in sånt här, sa han, så man kunde få höra det sen, tror jag han sa. Vi sjöng i många år, det var ju det att man skulle opp i kyrkan på julottan och sjunga och det var alla såna där högtider det var i kyrkan. Så då kunde man sjunga på den tiden, men det går inte längre, det skär sig. Det enda som går bra så är det nubbevisor!

Agneta: Ja, det är viktigt nog, det.

Ulla: Jadå.

Agneta: Gick du och läste på sommaren då, eller...

Ulla: Nej, nejdå.

Agneta: På terminen.

Ulla: Sommarkonfirmander hade han också förstås, men att inte vi som bodde därute. Jag kommer ihåg att Povel Ramel han gick därute, som konfirmand. Och det var en sommar, då var jag hos Elisabeth⁷. Var vi ute och härjade i backen där med konfirmanderna. Ja, jo, för jag var oppe hos Elisabeth mycket då. Vi var ju lika gamla, ja, hon var nog ett år yngre än mig, tror jag. Men vi var ju skolkamrater i alla fall hela tiden, för att jag började då när jag var så pass gammal. Vi var väldigt många konfirmander egentligen.

Agneta: Stor årskull eller ...

Ulla: Ja, det var mycket. Och sen, när hade vi konfirmandträff, sen. Jaa, käre tid, vilket år var det då, jag kommer så väl ihåg, då var vi i alla fall i kyrkan. Det var Gunborg i Nygård som ordnade med det då, så att vi fick tag på alla. Vi var många som träffades där då, och gick till prästens grav där då också. Det är synd att det inte finns nånting på Pabans grav, aldrig. Jag förstår inte varför det ska vara så, tråkigt. Han var ju i alla fall våran präst i så många år, han var ju prost. Nej, det är så. Du kan få stänga av det där en stund nu.

---

⁷ Elisabeth Paban, även kallad Lillan, dotter till kyrkoherde Paban.